

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 380. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608064290992/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

fund og Sjæle, en Tid, vi endnu er midt i. Til sidst en Ordets Tid, da «Ordet skulde knuse Jærnet, Forbandelsen fra Eden.»

At Kidde skulle have forestillet sig en sådan forædling af det urene jern, passer jo udmærket med den alkymistiske symbolik, der er virksom i romanen (se f.eks. s. 235). Ligeledes kan skitsen underbygges med Kiddes svar i en tidskrifts-enquete 1918 om krigens indflydelse på litteraturen. Der skildres heri, hvorledes krigens «jærntid» vil afføde en «ordets tids», og således «må dette Sekels Digttere, der begyndte som små Elskovsangere, ende som store Gudsbesyngere.»¹²

Skønt Niels Jeppesens oplysninger da nok kan godtages i de store linjer, er der ingen grund til at fæste lid til detaljerne. Efter hans referat må Steffan Choräus jo skulle opgives som person i de følgende bind, idet der ville blive tale om en fremtidsroman, som strækker sig langt ud over Kiddes egen samtid. Det er uvist, hvilken nytte Kidde så ville drage af sine historiske studier. Andre af Kiddes bekendte som Rimestad og Vedel tager det da også som en selvfølge, at de kommende bind skulle følge Steffan Choräus. Jeppesens oplysninger ligner således en erindringsforskydning, der ikke lægger *Jærnet* tilbage til midten af det nittende århundrede, men til Første Verdenskrig, og videre tolker «Guldets tid» som tyverens højkonjunktur og «lidens tids» som de usikre og angstplagede tredivere, hvori Jeppesens egen bog udkom.

Større grund er der nok til at tro Chr. Rimestad, når han meddeler, at «Han ville være endt ved Verdenskrigen, der kom til at betyde en ny Omvæltning, en ny Jærnets Renæssance.»¹³ Men i det hele taget behøver man jo ikke at opfatte de planlagte fire bind som en fremadskridende kronologi. I *Jærnet* selv omtales f.eks. dronning Kristinas tid som en guldets tid, «hvert gyldne Døgn mellem År af Jærn» (s. 234). Rimestad skriver også om «Guldet (repræsenteret af Wallonerne, som en Gang har behersket Vätmland)», og ligeledes om «det andet Bind, der (...) skulde have fremmanet i al dets brogede Pragt og Glans Värmlands kongelige Velmagtstid.»¹⁴ Efter dette skulde *Guldet* da ikke gå frem, men tilbage i historien. Tidsoplevelsen i *Jærnet* er af så flydende karakter, at man ikke uden videre bør opfatte de fire planlagte bind som udførelsen af en tidsmæssig rækkefølge, men snarere som en kortlægning af fire samfundsmæssige og psykologiske områder i indbyrdes sammenhæng. Man kan udmærket med Engelbret

Pedersen hævde, at *Jærnet* ikke indeholder et egentligt udviklingssyn og i hvert fald ikke en udviklingsoptimisme. Den nådeløse skæbneopfattelse, der synes at kendetegne romanen («Hjulet», s. 363), ville passe godt til en forestilling, hvor såvel det samfundsmæssige som det individuelle liv er bundet til et mønster af gentagelser, men spørgsmålet lader sig næppe afklare entydigt.

Alfons Högers analyse af *Jærnets* komposition kan ses som et forsøg på at finde en antydning af planen for hele romanværket, idet forholdet mellem værkets første bind og den samlede tetralogi opfattes som en spejling. Hans bemærkninger er tankevækkende, men absolut ikke overbevisende. Måske kan romanens andet kapitel siges at handle om begrebet «hjem», men det er langt mindre indlysende, at dette begreb atter skulle være kædet sammen med symbolet «guld». Ligeledes synes det noget vilkårligt, at sidste kapitel just skal knyttes til «ordet». Endelig er det i kompositionsanalysen påfaldende, at det fjerde hovedsymbol sildens ikke har fået en plads på linje med de øvrige.

Det ville være rigtigere at sige, at alle hovedsymboler findes i alle tre dele af *Jærnet*. Desuden bliver deres betydning aldrig ganske fastlagt. «Ordet» er f.eks. ikke kun «Das 'Lebensmachende' Wort (...) das Wort des Dichters» Det er også fimmernes dræbende forbandelsesord. Foruden at symbolet er fyldt af Kristus-allusioner. På samme måde som tidsoptættelsen er symbolernes betydning i *Jærnet* ganske flydende – som malmen i de flammende smelteovne, der danner midtpunktet i romanens univers.

Hverken gennem efterlæste manuskripter, refererede udsagn, gennem kompositions- og symbolanalyser af *Jærnet* eller på anden måde kan man altså danne sig et indtryk af planen for det samlede romanværk. Denne mangel på samlet overblik virker naturligvis tilbage på opfattelsen af det fragment, *Jærnet* i virkeligheden er. Med god grund slutter romanen med et spørgsmålstegn, for i mangt og meget må man lade værket stå i dets mangetydighed. Det er endog vanskeligt at tilslutte sig den forståelse, der i bogens sidste afsnit ser Steffan Choräus' valg af «Lykken og Livet, Arbejdet og Ansvaret» eller af «menneskets udadrettede drift»¹⁵ I det mindste synes det ikke at være et lykkeligt gengældt valg. I romanens sidste linjer stødes Steffan dog ud af dansernes kreds, mens dansen fortsætter til den monotone rytme, moraklokkens rytme: «I Dag som i Går», der indeslutter romanen. Men også opfattelsen af selve denne «udadrettede drift» forbliver jo